

Ametiühendusline Kuukiri

5R-120
Märk 2 korda kuus

Soimetuse aadress: Tallinn, Lembitu 4, krt. 4. — Talitus: S. Brokusmägi 4.

Mr. 20

16. detsembril 1925

Mr. 20

Gesti põllutöölised ja seadusandlus.

Põllutööliste tööaja ja palgakorraldusseaduse tagasilükkamise puhul.

1.

Meid jotsiaalparemusi, mis mujal maailmas seadusandliselt põllutöölisele ojaaks lastakse jaada, ei ole Gesti põllutöölise ualgi maitsta jaanud. Wene ajal kuulus põllutöölise n. n. kalurahwa seaduse alla. Tähendatud seadus leidis Wenemaal weelgi enamwähem täitmist, siin Gestis aga, kus jumal förgel ja keiser kaugel, oli põllutöölise antud kas päris- ehk hallparuni meelewilla alla, teda wõidi kurnata ja koorida, nii kuidas tööandjad seda heaks arwasid.

On arusaadaw, et Gesti iseseiswaks saamise puhul ka põllutöölise olukorra parandamiseks wastamad seadused tulid anda ja 1921. a. noyembris hakkaski maksma uus põllutöölise tööaja ja palgakorraldusseadus.

Seaduses oli ette nähtud, et põllutöölise keskmine tööpäew aastas 9 tundi. Tööpäewa pikkust wõis aga juurekuudel 11 tunni peale tõsta ehk nii kuidas segakommissionis jelles asjas kokku oleks lepitud. Üleriiklise segakommissioni asjaks jäi ka põllutöölise palganormide ja töötingimiste aramääramine.

Tegelik elu näitas, et segakommissionidest midagi wälja ei tulnud, sest tööandjad tüürid nagu alati mahaleppe poole ja paaril korral kokkutulnud üleriiklisel segakommissioni koosolekul ei olnud kokkuleppest tööliste ja tööandjate wahel juttugi. Käesolewal aastal ei teostatudki enam maafondades mitmel pool segakommissioni walimisi. Põllumehed olid oma tahtmise saanud, põllutöölised aga seadusandliselt korraldusest, tööpäewa pikkuse ja palganormide määramisel, ilma jäänud.

Nii ei wõinud midugi jurnud punkti jaada. Sotsialistliku töölistipartei riigikogu rühma liige E. Johnson esitas riigiko-

gule põllutöölise tööaja ja palgakorraldusseaduse muutmise seaduseelnõu.

Tähendatud eelnõu paragrahwid nägid ette, et sel puhul, kui segakommissioni walimised ei anna tagajärge, siis töökohaleandeministeeriumil õigus jääb wastamate määrustega põllutöölise tööaja ja palganormide kohta korraldusi teha. Selle seadusega tahtsid jotsialistid, et põllutöölisel wähegi kaitset oleks maatõusikute jaqiahuuse wastu, millega töölisi 16—18 tundi päewas nälja palga eest orjama sunnitakse.

Seadus maeti aga 3. detsembril riigikogus põllumeeste ja teiste tagurliste rühmade esitajate häältega maha.

Ühtlasi oli ka töökohaleandeministeerium esitanud uue põllutöölise seaduse eelnõu. See anti ministeeriumide wahelise komisjoni ja leidis põllumeeste rühmast ministrite poolt sama sõjakat wastuwõttu, kui eelnimetatud seaduseelnõu riigikogus. Ministeeriumis mäljatõutatud seaduses ei olnud enam segakommissioni juisteemi ettenähtud. See seadus jääb nüüd midugi samuti kasehi alla.

Nii on seadusandluse käik, mis päewakorral olnud põllutöölise suhtes. Sellest järeldurisi tehes teadku põllutöölised, et kogupõllumehed sama suure hoolimatusega tööliste olukorra paranduskatsed taqasi tõukawad, nagu teewad seda suurtoõsturid linnas tööliste palgakõrgenduse nõudmise puhul. Maurits ja Tonkmann toimivad ses suhtes wenalikul ja ühesuguse jõhkruisega.

2.

Põllutöölise pere moodustab suurema oja meie tööliskõllogust. E. Jõeäär oma broshüüris „Gesti majanduspolitika sihtjooned, arwab nende arwu, kes aastasulastena ja lühemaajaliste teenistuslepingutega põllumajandustes töötawad, 55.000 peale. Peale selle on 10.000 perekonda maata pojpe.

20.000 perekonda endiseid mõijatöölisi ja teisi proletaarlast, kes endid põllutööst eakavavad oma tööjõudu müües, oleks nii ekslik arvata, et nii juur loogu rahvast võiks jääda majanduslikelt seisukorda, kus ta täielikult antud tööandja meelevalda alla. Täas riigis on sotsiaalseadustega ka põllutöölise hülve kaitsta püütud; see sünnib ka Gestis, kui linna ja maatöölised ühifel jõul ise selleks kaasa juudamad mõjuda, et nüüd tagasilüütad seadused meesti päemaforrade võetakse ja ellu viiakse.

Miks sõidivad põllumehed nii juure agrarusega põllutöölise tööaja ja palgaforraaduse seaduse vastu?

Selle küsimuse peale vastata ei ole raske, kui tutvuneme põllutöölise seisukorraga. Läänemaa on annud riigikogule saadiku — Tonkmanni, keda võib õigusega pidada loogu tagurlike ja mainupimedate maatuusikutute kehastujeks. Läänemaal on ka põllutöölise seisukord kõige viletsam. Parunite ajal tõusis talutöölise kurnamine Läänemaal isegi mõni kraad kangemaks, kui oli mõisas.

Kuna mõija tööline päikse tõustes ja loodenedes tööpäeva hafatust ning lõppu nägi, pidi talusulane sagedasti öödi appi võtma, et peremehe mammona nalga aidata rahuldada. Ka praegu ei ole seisukord paranenud. Talunil palkab teenijatüdrukut, maksab talle paarituhat marka „rätikuraha“, annab paar feelikut, tüki pesuriidet ja muud tribu-krabu kraami kehakatete näol ja ori on käes, kes künnab põlbu, tõstak heinu ja teeb muud meeste jõukohaseid töid. Wähemate taludepidajad ei hooligi sagedasti sulase palkamisest, sest tüdruk tuleb palga poolest odavam ja teda võib talvel hommikul kella 3—4 kurni õhtu kella 10. woki taha ehk kangaspuude peale panna, kus wõilib tööd teha nii et sõrmed werised. Berenaised ostavad juba teenijaid tööle ergutada. Koogu küla teab, kui palju küllnraid päemas kujub selle ja selle talu tüdruk. Selles asjas oli Tonkmannil õigus, et Läänemaal töölise kauplemist ja palku salajas hoitakse, sest palka on ni wähe, et tööline sellest häbenab teistele rääkida. Töötamist aga salajas ei hoita. Peremees perenaine tüdab sulast, kes selleks küllalt kahtlane, et tüdust erutatult weel hullemini tööd hakkab murdma. Berenaine posib iga tühiema asjaagi naabritele forma, mida ta oma teenijate töös ja toimingus tähele paneb.

Waadake naispõllutöölisi sumelõpud, kui põlbude seemendamine ja raske heinatöö möödunud, ta awaldab juba wälimiseft tööst murtud ja alatoitluseft nõrkenud inimese muljet. Põllumehed waidawad muuduqi, et kohapidaja rühhib niisama tööd teha ja rohkemqi. See on tõsi, jääwad ka peremehed, perenaised ülemäärasteft tööst kangu ja kõwemasse, aga neil on wanaduses jõe koht tare abju taga kindel, kus wõiwad päiwi ilma leiwamureta mööda saata ja röömuštada oma järeltulejaisft, kes nende tööd jatkawad. Mis ootab aga põllutöölisi, kui tal wanadus kallal ja termis wilets? Walla seek. Ja sinnagi pääjemine on praegusel ajal keeruline küsimus.

Teine liif põllutöölisi, keda põllupidajad halastusjeta eksploateeriwad, on alaealised ja karjased. Töölislapsed, kes maal elanud, wõiwad libedaid lugusid jutustada karjapoisi põlwest.

Kord karjamaal loomade karjas, kord põlul äte taga, jalab werised all ja ifka päiksetõuju ajal tööle, see on karjapoisi oja. Sügisel, kui poisil juba juuksed õladeni kaswanud ja riided rebenenud, saadetakse ta wanematele tagasi. Ja sagedasti saadetakse wäike kurnatu nii koju, et juuwise raskimise eest ei anta poolt pennigi. Töökaitse komisjaride konfliktide raamatust võib sellele wäitele tõendusi enam kui palju leida.

Nüüd korraga taheti seadus maksuma panna, mis piirab põllutöölise tööaja, ei luba alaealisi raskemate tööde juures tartwitada ja mis peaasi: nõuab, et põllutöölise oma töö eest ometi nimetamiswääriliseqi tasu saaks. See pidi ju põllumehed kihama panema. Kuudas mahub see nende hinge, et ei saa enam wõõra last täisealiste kõrwal tööd kattestama sundida, kui peab hakkama sulasele tüdrukule senise jaita raha asemele palka maksuma ja et saa neid enam poole ööni orjata lasta. See on ju lausa talutaadi täie tasku tühendamine, sellepärast sõrad ja sarwed põllutöölise seadusele vastu!

See on puht taskuhuti, mis põllumehe sünnib põllutöölise seadusele vastu raiuma. Sellele mammona himule jeltisib reaktiiooniline tendents, mis praegusel ajal eriti terawas kujus suurteõsturite ja põllumeeste leeris nähtawale tuleb ja mida igal wõimalusel suuremaks püütakse õhutada.

3.

Põllumehed ütleksid riigikoos, et põllutöölised ise ei tahtvat kirjalikke lepinguid. See on vale. Ei saa ju Lomkmanni karjatiidrukut arvamisi maksmaks tunnistaada kogu Eesti põllutöölise kohta. Sagedasti juhtuwate konfliktide puhul tööandjate ja põllutöölise wahel, kurdawad põllutöölised kirjaliku lepingu puuduse pärast, sest ilma jellela ei ole võimalus põllupidajalt, kui sel meele tuleb lubatud palka kinnipidada, midagi nõuda. Palju rohkem weel. Töökaitse komisjarid wõiwad tõendada, et mitmed mõistlikumad põllumehedki kirjalikku lepingut pooldawad, sest see kõrwaldab jekeldused palgaküsimuses ja töötajimistes.

Mõne Lomkmanni ehk Järwe waated ei ole weel kõigi põllumeeste waated. Riigugulised härrad on põllumajanduslikes küsimustes sagedasti sama mõhikud kui nende kaasjalajad härras-ehkpotipõllumehed, kelle kõrwal riigikoos istuwad. Kas on naeruwäärsemat wäidet weel tarwis, kui see, et kui tööliste palga alamäär kindlaks määratakse, siis põllutöölised maalt linna walguwad endid töötatöolisteks registreerima. Ja ometi julgesid põllumehed nii naitwi mõtteawaldusega esile tulla.

Kuidas on põllutöölistel võimalik linna walguda, kui praegu needki kodanikud korterit ei leia, kes tuhandeid tuus üüriks jduwad makssta. Põllumehed oma lapseajuga mõtlewad muidugi, et kui tööline sūdatalmel paar nädalat ühiskondlikel tööl on, siis hakkab laialt elama. Ja antud määruse järele saawad ju ainult need isikud abitöölise, kes linnas ühe aasta korterit on pidanud.

Weel kurtisid põllumehed riigikoos, et praegusaja põllutöölised kirmega midagi eiwalitsuses tööliste kasuks.

ostawat peale hakata. Kui sms Martna küsis, et kuidas see põllutöölise tööstus siis nii järsku kadus, siis polnud põllumeeste esitajail midagi ütelda,

Selle kohta olgu niipalju tähendatud, et talusulajad, nagu alati, ka praegu talwe õhtuti puumõõsid ja talu mööblit valmistawad. Nad teemad jeda põlwe wahel ehk lihtja neljajalgse pingi peal, millesse paar pulka lõõdud, hõõweldatawa laua kinnihõiu otstarbel. Wileijate tööriistadega ja primitiivsete abinõudega käsitööd teha, nõuab tõesti juurt osawust ja kõik ei saa jellega walmis. Korralikus tööpingsid on ainult üksikutes taludes. Kui nõuawad talupidajad sulajelt kodukäsitööd, siis rebigu jukajärest raha wälja ja nuretegeu valmistamisabinõud. Ja pidaagu ka jeda meeles, et mees, kes ostab puutööd teha, wäärib palka, aga mitte sandi pennisid, nagu praegu maksetakse.

Wahelkord tööandjate ja tööliste wahel muutunud jekt ajast terawaks, kui hakati põllutöölise jeadusest rääkima, kurdawad põllumehed. Ta peabki terawaks muutuma, jekt iga murrang toob wastolud poolte wahel esile. Põllumehed näeksid ju muidugi heameelega, et kõik endiseks jääks — kofkullepe asjaks. See on, nagu eelpool öeldud, nende taskuhuwidega ühenduses. Põllutöölistel tuleb aga jareljätmatult nõuda, et jeadusandlised korraldused nende tööaja piiramiseks ja palgaolude korraldamiseks maksma pandaks.

Olugi, et praegu jeadused taqasi liitunud ja kalemil alla maetud, toob tulewik kindlasti muudatusi paremuse poole, jekt kindel wõib olla, et linna- ja maatöölised eelseiswatel riigikoogu walimistel oma mõjuma jona ütlewad, mis murudab jefufohad riigikoos ja —s.

Riigiteenijate kutseorganisatsioonid.

Üks tähtsamatest revolutsiooni saamutus-
test on riigiteenijatele — **ühinemise wabadus**
kutseorganisatsioonidesse, millest endistel aegadel unistadagi ei wõidud. Esimestest wabaduspäewist peale tekkiswad meil raudteelaste, posti-telegraafi, õpetajate, politsei ja mõnede teiste ametkondade teenijate ühingud. Kui siis weel mitmesuguste omawalitsuse asutuste teenijad ühinemises tarwidust tundsid, sündis riigi ja omawalitsuse asutuste tee-

nijate ühing Tallinnas ühes osakondadega mujal. Wiimane wõttis oma ülesandeks riigi ja omawalitsuse teenijaid **kõigist** asutustest koondada, ka eelpool nimetatud olemasolewaid organisatsioone, milleks ühine keskkorraldus „Riigi ja omawalitsuse teenijate liit“ loodi. Üle maa oli käimas energiline töö riigiteenijate organiseerimises, nende palga- ja teenistusolude korraldamises ja ühtlasti ka teenijate waimlise kasapinna, kutse-

eetika ja hariduse tõstmises. Mitmel kutseühingul tuli peale selle veel liigetele majanduslike abiandmise eest hoolitseda, milleks kooperatiivid ehk teised omaabi ajutused ellu kutsuti. Nõnda tekkisivad riigiteenijate kooperatiiv „Mit“, „Ametnikkude pank“ ja mitmed teised kitsamas ringis töötavad majanduslikud ettevõtted, mis heade taqajärgedega tegutsesivad ja sõjaajal tekkunud elukallidust väiksepalgalistel riigiteenijatel kergendada aitastivad.

Peeti saqedaib kongressie ja koosolekuid, kus walitjuse ja rahwaesituse liikmed tarwiliseks pidastivad seletuste, kõnedega ehk termitustega esineda; riigiteenijate kutseühijustest kutsuti esitajaid paljate normeerimiste ja teistesie komisjonidesse; ametfondade juhatajad otsustastivad teenijate huwidesse puutuwaid küsimusi kutseühijute esitajate arwastega kokkufõlas ja — ühesõnaga — kõik tundemärgid näitastivad sennapooie, et kutseühijutel kindel alus ja mõju ei puudunud, et nad teatawat jõndu kujutastivad, millega walitjus ja seltsfond rehkendama pidi.

See oli wahariigi kestiwuse esimestel aastatel. Praegu leiame pildi sootw teiseks muutunud olewat. Kutseühijuteest on mõned oma tegeiwuse lõpetanud, teised kirastewad waewast wiisi edasi, waheseid elumärke awaldades, kolmandad on olemas ainult paberil ehk nende tegeiwus seisab ainuüksi pidude toimepanemises ja wäljasõitude korraldamises jne. Suudub igalpool see hoog ja waimustus, mis alguses kutseühijute tegeiwust wiljakaks tegi ja kui nõnda edasi kestab, siis wõime warsti kurtwa nähtuse ees seisra, et riigiteenijate organisatsioonid kõik aegamööda surmale suiguwad.

Kust leida nüüd põhjuseid sellele nähtusele meil — kuna samal ajal teistes riikides ametnikkude organisatsioonide tegeiwus iga päewaga laieneb ja mõjuwõimjamaaks areneb? Kui riigiteenijate keskel liituda ja nende elu tähele panna, siis selgub kohe, et peapõhjuseks selles loib osawõtmine ja wahene huwi kutseorganisatsioonide tegeiwuse wastu on. Suur osa ametnikkudeest waatab kutseühijuste tegeiwusest passiiwsest pealt, ei wõta osa koosolekuteest ja teistest ühijettewõtetest, maksab wiisalt ettenähtud wäikest liikmemaksu jne. Kui siia juurde lihada veel mõnede asutuste juhatajaid ja juhtiwatel kohtadel seiswaid kõrgemaid ametnikke, sellele kutseühijute

tegeiwus algusest saadik wastumeelt oli ja praegu on ja kes oma wõimupiirkonnas ühijuid lihtsalt häwitada piinuwad — siis selgub veel enam, miks riigiteenijate kutseühijutel pind kaduma kipub minema.

Nõnda ei tohi aga minna. See oleks suur samm tagasi sellele ajajärqele, kus riigiteenijate orjana pidi oma töö juures olema, ilma et ta mõtelda, weel wahem oma mõtteid awaldada ehk teistega üheskoos oma oluforda arutada tohtida oleks wõinud. Ühendusesse on jõnd ja seda peakstivad riigiteenijad, kui enamwahem haritud element, kõige esimestena omaks wõtma. Kui mõni kaasteenijateest arwab, et kutseühijuteest midagi kasu ei ole, nagu üks ehk teine kõrwalehoibja oma wahanduseks ütelda armastab — siis tehtaagu talle selgetsi, et see wäide ekslik on. Kõik, mis senini riigiteenijatel oluforra parandamiseks, eraldi palga kõrgenduse ja otstarbekohajema reguleerimise näol, kätte saadud — on kutseühijute ja riigiteenijate liidu mõjul jõndinud. Tuletataagu ainult meelde neid alalisi koosolekuid, kongressie, resolutsioone, märgufirje ja ettepanekuid, mis ühijute alppäewist saadik on korradatud et wäiksemaki asja liituma panna, seda waewa mis ühijute juhid ja esitajad on pidanud nägema, et walitjuse ehk rahwaesituse liikmeid sõnas ja kirjas oma hädadega tutmuustada ning oma poole wõita ehk mitmeid ja mitmeid märgufirje ajutusest asutusse saata, seni kuni nad õigele kohale on jattunud! Ürgu arwaku keegi, et walitjus omal algatusel mingisuguse reformiga riigiteenijate oluforras, ehk paljate kõrgendamises, hakkama on saanud! Mäti on selleks tõuget tarwis olnud altpoolt, see on riigiteenijate eneste keskel ja kõik selle töö on ära teinud agaram osa riigiteenijateest, kes asja eesotsas on seisnud ja kutseühijute ülesannetest õieti arusaades, üldjuse huwides igal ajal wõitlusewalmis on olnud. Selle töö taqajärgi on aga kõik riigiteenijad kasutanud — ka need, kes ühijute tegeiwust ainult pealt on waadatud, ehk koguni nende wastu töötanud. Töö taqajärjed oleks aga hoopis surremad kui kõik kaasa tõmbaks.

Riigiteenijate eneste tulewik, nende omad huwid nõuawad, et kutseühijute ümber kõik koondustiwad — sellepärast ei tohi keegi kõrwale jääda ehk ainult pealtwaataja osa etendada. Praegu on jälle paljate normeerimine käsil. Kutseühijute ülesanne oleks

inimväärilike ja õiglase elurüespidamise võimaluse loetamise eest välja astuda — ja selles töös ei tohi ometigi ükski liige erapooletuks jääda. Sellepärast siis: kõik riigiteenijad, kes oma kohustusi ühingu vastu täitnud ei ole, astugu kohe liikmeks, tasugu liik-

memaksud ja toetagu igal viisil rohke osavõetuga koosolekutele ja muist ettevõtetetele ühingu tegemust — seda nõuab aeg, kus ametiühenduste ja sellega ühes ka riigiteenijate ühingu tegemus ja jõud üle maailma laienemas ja hoogu võtmas on! J. K. K.

Kui võrra on meil 8-tunniline tööpäev seaduslikelt maksew.

Meil on viimasel ajal rohkem ja rohkem Lewinema hakanud mõte, et 8-tunniline tööpäev meil junduslikelt maksmapandud ei ole: on olemas selle kohta ainult Ajutine Valitsuse deklaratsioon, kus viimane lubab 8-tunnilist tööpäeva tööstuses ja kaubanduses maksma panna, kuid lubamise täidewimimiseks ei ole midagi ettevõetud.

Kas aga lugu tõepoolest nii on? Waatleme seda küsimust lähedamalt. Wene ajal kuni 1897. aastani mingit seadust ei olnud, mis täiskaswanute tööaega reguleeris. 2. juulil 1897. aastal, ilmus seadus, mis päewatöö kestwuse ülemmääraks kindlaks määras 11½ tunni peale. Pühapäewade ja pühade eelpäewadel ja päewadel, mil osalt ka õõseti töötati, oli päewatöö kestwuse ülemmääraks määratud 10 tundi.

Need normid olid maksivad kuni 1917. aastani, mil 8-tunniline tööpäew tegelikult maksma hakkas. See ei jundinud mitte mõne seadusandliku aktiga, waid iseenesest, kui rewolutsiooniliste maswide suweräänse tahte avaldus.

Waiquti kinnitajid jeda taheawaldust ka sõlatide ja tööliste saadikute nõuogud oma otjusega. Wiimastel ei olnud küll seadusandlist õigust, kuid sel ajal palju wiimastest ei küsitud — olid ju nõuogud kõikwõimjad ajutised, kelle otjaste wastu keegi ei julenud protesteerida, kui otjus otjekohe tema isikusse ei puutunud.

Saksa okupatsiooni wõimude poolt tühistati need otjused, kui ka kõik endised töökaitse seadused.

Kui Saksa okupatsiooni wõimude lahkumisel Ajutine Valitsus, riigi juhtimise oma kätte wõttis, oli tema ühes Maapäewa Wanemate Nõuoguga Maapäewa otjaste järele 15/28 novembrist 1917. a. kõrgemaks wõimuks riigis, mispärast temal õigus oli ka seaduseid välja anda.

Üheks esimeseks sammuks Wanemate Nõuoguga poolt 12. novembril 1918. a. moodustatud Ajutisel Valitsusel oli teadaanne „Cesti

wabariigi kodanikkudele“ 16. novembrist 1918. a., mis Riigi Teatajas nr. 1 avaldatud. Seda teadaannet ei saa waadelda, kui programmiist deklaratsioon, sest tema sisaldas eneses ka puhtnormatiivseid määruseid, millel kindlasti seaduse jõud, nii näituseks, „Cesti Rahwawäeks peawad kõik mehed, keda Ajutine Valitsus kutsub, ajawiitmata kokku astuma, et jõjariistad käes, Cesti piirid wälise hädaohu wastu kaitsta ja maal korra ning rahu üle walwata“, siis edasi „Politiilised kodanikuõigused: kodukolde ja isikupuutumatus, sõna-, koosoleku-, trüki- ja jüdame-tunnistuse wabadus on täielikult maksmapandud“ jne. Muu seadus on olemas seal üteldud, et töökaitse seadused jalle jõusse astuwad ja, et „8-tunniline tööpäew tööstuses ja kaubanduses hakkab uuesti maksma“. Kui meie edasi waatame jama teadaande sissejuhatawat lauset, mis järgmiselt kõlab: „Cesti rahwa ühemeelse tahtmise peale toetades on Ajutine Valitsus kõik wõimu Cesti wabariigis oma kätte wõtnud“, siis ei ole kahtlust, et eelpooltoodud määrused seaduse jõu omawad, sellega ka määrus 8-tunnilise tööpäewa kohta.

See otjus leiab kinnitust weel selle läbi, et Ajutine Valitsus 24. novembril 1918. a. kokkutulnud Maapäewale deklaratsiooniga esines, kus muuseas ka järgmiselt öeldud on: „Tööliste kohta tulewad kohe kõik need töökaitse- ja tööliste kinnituse seadused maksma panna; osalt on see juba jundinud, nii on 8-tunniline tööpäew juba maksew.“ (R. T. nr. 3, lk. 7). Selle deklaratsiooni kritis Maapäew heaks. Sellega ei tunnistanud mitte üksi Ajutine Valitsus, waid ka Maapäew 8-tunnilise tööpäewa kohta käiwa määruse Ajutise Valitsuse teadaandes, 12. novembrist 1918. aastast seadusejõuliseks. Selle määruse worm on küll wäga ebaõnnestunud, kuid see on arusaadaw, kui wõtame arwete tootjate ühiku, kus tehnilise wiikimise peale aega mõeldagi ei olnud.

Selle ebamääraste wormi pärast on need

kahtlused tekinud, millest eelpool rääkis. Mis tuleks siis valitajal teha, et seisukorda parandada?

Ainukene vastus — uus seadus välja anda. See on ilmselgimata tarvilik, kui valitus tahab, et kodanikud seadust austama õpiksid. Si ole paremat abinõu kodanikkude demoraliseerimiseks, kui halvasti kokku seatud seadused, mis enesest mitmetpidi arusaada lubavad. Sarnaseid seaduseid on meil olemas ja selle tagajärjeks on juba, et rahva seas hääd kuuldavale tulnud, nagu oleks seadus ainult rikkaste jaoks — vaene mees seaduse ees fakte ei leia.

Lõpupoolest imelik, et valitus 7 aasta jookkul, mis mööda on läinud ajast, mil Ujutine Valitus 8-tunnilise tööpäeva maksma pani, ei ole oma mõju maksma pannud praeguse ebaloomuliku seisukorra kõrvaldamiseks.

Kui ta ei taha 8-tunnilist tööpäeva, siis õelgu seda julgesti välja. Kuid nüüd hoia — üleval 8-tunnilist tööpäeva ainult Ujutise Valituse lause, valitus ei tohi kannatada seadluselust. Praegune seisukord aga kutjub välja seadluselust, sest paarirealise seaduse abil ei saa palju ära õelda, mille tõttu arusaamatused möödapääsematud.

Näiteks on õeldud, et 8-tunniline tööpäev tööstuses ja kaubanduses hakkab uuesti maksma. Kui see lause ainukene on seaduses, siis ei ole kahtlust, et 8-tunniline tööpäev peab maksma hakkama igas tööstuslikes ja kaubanduslikes ettevõttes. Mis on aga tööstusline ehk kaubandusline ettevõtte, selle kohta võib palju arusaamatusi tekkida. Kas on, näiteks, teater nendeski liikidesse kuuluv ettevõtte. Siin võib õelda, „ei“ ja ka „ja“, kuidas keegi mõtab. On olemas sea-

dusandlusi, kes teatri tööstuse mõiste alla paigutavad töökaitse juhtes.

Kui meie aga, näiteks, mõtame jöögimaja või kõrvi, siis kuulub tema kahtlemata teise alla nendest liikidest. Kuid, kas neis asutustes peetakse finni 8-tunnilise tööpäevast. Si mõeldagi seda teha ja keegi ei mõtlegi nende asutuste pidajate seaduse täitmist nõuda.

Teiseks jarnaseks näiteks võib pidada raudteed, sest raudteed tuleb kahtlemata tööstuslikes ehk kaubanduslikes ettevõtteks lugeda — jelleks loevad teha ka peaaegu kõik seadusandlused. Igalpool Euroopas on aga raudteelaste kohta töökaitse seadustes erand tehtud tööpäeva pikkuse juhtes. — 8-tunniline tööpäev on maksma ainult nende raudteetöötajate kohta, kes kõik aeg tööd teevad, kuna aga neil, kes ainult valmis peavad olema, nagu jaamad korrapidajad jne., pikem tööpäev on.

Meil on see ka nii korraldatud, kuid raudteeläema kasutirjaga. Kas oli aga raudteeläemal seaduslik õigust jarnast kasutirja anda, kahtlemata mitte, sest see kasutirja käib Ujutise Valituse poolt antud kaherealise 8-tunnilise tööpäeva seaduse vastu, kuna viimane mingisuguseid erandisi ei tee ja ühtegi töökaitse liiki ette ei näe, kelle tööpäev pikem võiks olla, kui 8 tundi.

Need näitused kõik näitavad, kui hädasti meil tarvis oleks tööpäeva pikkust äramääravat seadust.

Valitus peaks jellest kord aru saama ja kiirelt tegutsema hakkama — toonitatakse ju meil igalpool, et meil on õigusline riik. Õigusline riik ei tohi aga seda sallida, et seaduseid mitmet viisi võib seletada, kuidas kellelgi aga kasulik. J. S.

Jeloomustataid jooni kelnerite teenistusalalt.

Kelnerid, kui väljaspool igasugust kaitset ajum rahvakaitse, on oma õiguste ja inimväärikuse maksmapanemiseks jamme astuma hakanud. Nende seisukorrast ja praegu walitsevast olukorrast annavad alljärgnevad read lühikesi ülemaate ja selgitava pilbi.

Tööaeg ja palgaolud.

Kelnerite tööaeg Tallinna restoraanides on õige mitmekesine: paremal juhtumisel on meil iga keine päev vaba peale selle, kui eelmisel päeval on kella 9 hom. kuni kella 1 õõjel töötatud; suuremalt jaolt kestab aga

tööaeg järjelt kolm päeva ja neljas on vaba; õjalt on kaks päeva tööd ja kolmas vaba.

Jöögiteenijate seisukord aga on kelneritega võrreldes veel halvem: nimelt peavad nemand juba hommikul kell 7 kohal olema ja töötama siis kuni kella 2 õõjel. Järgmisel päeval peab jälle endisel ajal tööl olema ja töötama kuni kella 4 p. l. Nädalas antakse mõnes kohas üks vaba päev, kuid sealjuures tuleb siis igal muul päeval kella 7 hom. kuni kella 2 õõjel töötada.

Piccolo'leks peetakse alaealisi (alla 20 a.),

mis maksvate seaduste ja määrustega kehtetud. Samuti ei peeta restoraanide pidajate poolt finni piccolo'te kohta sumdmäärustes ettenähtud tödajast, vaid nemad töötavad sama faua, kui felneridki.

Felnerite palgast, kui niisugusest, on raske üldse kõneleda, sest et nende töötasu kindla summana näidata ei saa. Felner on sunnitud leppima jellega, mis restoraani, mõdrastemaja jne. külastaja heaks armab tehtud arvele juure liigada; ei tee ta seda, puidub felneril igasugune digus mingit waewatasa nõuda.

Palgaks mõiks ka weel lugeda jöoti, mida restoraanipidaja felnerile mõimaldab. Kuid wiimane on sageli nõnda wilets, et suur osa felnerisi enda kulul jöob. Antawaks jöögiks on saqedamaks sikk-leib ja toidujätistest valmistatud road. On juhtumisi ettetulnud, kus teenijad alawäärtuslikest toidust haigeiks on jäänud.

Jöögiteenijate tasu on prii „jöögi“ juures 1000 kuni 1500 marka kuus, mis mingit mõimalust ei anna inimwäärtlikeks arweldamiseks. Sellepärast on mitmel pool nais-teenijad sunnitud kööktibes magama, sealjuures ka endi alaealisi lapsi hoides.

Kohustused ja kulud.

Felner on rahwa teenistuses, mis teda kohustab ennast miijakalt ja korralikult ülewahpidama. Nõuetaw on piinlik puhtus, korralik rietus jne. See köif oleks mõimalik, kui restoraani peremehe ja felneri wahel oleks jölmitud kindel leping, millest poolled kohustatud oleks finnipidama.

Praegu on aga olukord niisugune, et felner peale oma otsekoheste ülesannete (mõdraste teenimine) sunnitud on õlletaste ja muud raskesti tõstma, mis käed mustaks teewad ja riideid määrivad. Nende kordaseadmine wõtab aga aega, mis külastajatele põhjust annab kannatamatust ülesnäidata. Sarnastel tingimistel aga ei heisa ka riie faua ja felner on sunnitud sageli uute riiete muutsemise peale mõtlema. Et felneri sissetulek juhuslik on ja tema riialgi kindel ei ole, kas tema oma teenimise eest tasu saab wöi mitte, siis sunnib see teda suuremat tähelepanu nende külastajate peale pöörama, kes suuremaid arweid teewad ja kellelt loota on suuremat tasu. Oleks felneri teenistustasuj kindla %-ina kindlaksmääratud (wäljamaal 10% —), kaoks see wäärnõustus, mis olude

sunnil wäljafutjutud. Ka sel juhtumisel kui peremees ise jöob, peab felneri suurim tähelepanu pööratud olema tema peale, wastajel korral wöib felner oma teenistuskohaga raskeerida.

Olguigi, et felneri teenistus kunagi kindel ei ole, on tal aga jellewastu rida maksu maksta, waatamata jelle peale, kas päewa jooksul mark teenitud on wöi mitte. Esimesena tuleb mainida n. n. „brudji maks“, mis igal õhtul peremehele tasuda tuleb ja mis enamasti igal pool 100 marga ümber päewas köigub. See maks on mõeldud lõhutud nõude eest; nõudepesemise maks 2% läbimüügist, piccolo maks, tasu pörandapühkijatele ja mõnes kohas ka weel eesköigustatud platside maks.

Katked asja parandada ja tulewiku wäljawaated.

Felnerite ja peremeeste wahelise ebaloomuliku wahekorra parandamiseks on Felnerite Ametiühisus juba 1920. a. alates püüdnud jölmida omawaheliste kollektiivlepingut, kuid peremeeste wastutullematuje tõttu on köif katked jeniini ebaõnnestanud.

Mai kuul j. a. wöttis Felnerite Ametiühisus asja uuesti ülesse, mille tulemuseks oli Töö-Koolekandeministeriumi poolt kokufutjutud jegaalommisjoni koosolek, kus aga restoraanide pidajad kategoorilijelt kokkulepepeft arwitlesid. Oktoobri kuul j. a. pidas Tallinna restoraanide, mõdrastemajade, kohwi- ja jöögimajadepidajate ühing oma peakoosolekut, kuhur ka felnerite esitaja paluti. Ka jellel koosolekul puudusid tagajärjed ja felnerite esitaja küsimusele, millal kollektiivlepingu jölmimise asi harutusele wöiks tulla, anti wastus, et töö rohuse tõttu see lähemas tulewikus kaalumisele tulla ei saa.

Õfi näis jälle jurnud punktil wiibimat. Felnerite Ametiühisus aga juhitud kindlasti tahtmisest felnerite olukorda parandada, ei lugenud jellega asja weel lõpetatuks, waid pööras märkufirjaga Tallinna linnawalitjuse ja molikogu riuhmade poole, palwega felnerite tööega ja palgatingimisi sumdmäärusena maksma panna. Nowembri kuul j. a. saabus wastus linnawalitjusest, milles tähendatud, et linnawalitjogu jarnast sumdmäärust maksma panna ei saa, sest jelleks puududa jeaduslik alus.

Küi ei annud ka see katse posititiwseid rezultate.

Kelnerite Ametiühijusel on aga tahtmine, et meie restoraanide elu muutuks vastavalt ajandule ja kultuuri arenemisele ning jarnaneks Lääne-Euroopa restoraanide elule ja et kelneri ameti peale ei waadetaks wiltu pilguga, nagu ei kõlbaks nemad jeltskonna liigeteks. Kelnerite eraelu on õpinud tööjõu kohta alandam, sest kõigil on teadmine, et kelner oma töötasu kerjamise teel peab saama, kuna muus maailmas kelner oma tasu otsekohse arwe pealt saab.

Oleks otstarbekohane, kui wastamad asutused, kelle kompetentsi kuuluvad rahwa heakäekäigu ja termishoiu küsimused, lähemalt tegemist teeks käesolewa probleemiga ja neile, kes praegu olude sunnil igasugusest töökaitse järelewalwest eemaldatud on, karwilisel mää-

Teadaanne äri-, kontori-, kantselei- ja kooperatiivi teenijatele.

Tallinna äri-, kontori-, kantselei- ja kooperatiivi teenijate kutseühitus korraldab kõigile äri- ja kontoriteenijate (ka mitteliikmetele) lastele 20. detj. jõulupuu maiustuste, kingituste, teelaua ja külmade jookidega. Millest osawõtt kõigil maksuta.

Kõiki äri- ja kontoriteenijaid, eriti neid kes töötaja palutakse teatada võimalikult 17. detsembrini kuni kella 8 õht. ühijusele Wiru t. 16, krt. 2 osawõtjate laste arwu ja wanadust, seks et juhatus mõiks osawõtjate wanaduse arwu juurusele wastavalt paikselt valmistada ja muid korraldusi teha.

Trösteeritud igapäewast leiba anna meile tänapäew.

Selle pealkirja all toob „Philadelphian Taageblatt“ järgmised huvitawad üffikasjad wast lõppenud Ameerika hiigla leiba trösti tekkimisest, ning selle „inimõbralikkudest“ alustest.

„Hoolimata kõigist trösti keeldust, hoolimata trösti keelu seadustest, hoolimata härade Coolidge ja Hooveri moraali laengutest ning ühiskriitide taubanduskommisjoni koh-

ral kaitset muretseksid, et see liht inimene, kes praegu peawad peremeeste ja restoraanide külastajate turjude järele talitama, omale eluõigused saaks.

Käesolewal ajal on kelneritele äärmiselt häbiastaw, iseäranis wäljamaalaste ees, kes meie restoraanides ja wõõrastemajades ulualust leiawad, kui kelner peale arwe tajumist sunnitud on kae jootraha saamiseks wäljajurutama.

Kelnerite Ametiühijusel jääb wiimajeks lootuseks, et siin seadusandlus wabele astub ja praegu makswad seadused ka kelnerite peale saawad laiendatud, samuti ka neile töötasu saamise wiis ja suurus kindlaksmääratakse.

tuotjustest jattub Ameerika tööstus ifka enam ja enam töösturite monopoliseeritud hiigla ühenduste „kontrolli“ alla. Hiljuti ilmufid teated „Nickel Plate Merger“ist — wiimaste ida ning kesklaäne iseseiswate raudtee harude liitumisest — ning 1½ miljardi dollariga ajutatud pehmebtröstist, ja juba järgneb teade hiigla leibatrösti ajutamisest, kelle mõim ulatab Atlandi rannikust Waikse mereni, kes on 400.000.000 dollariga finanseeritud, ning kes 157½ wabrikus valmistab igapäew 5½ miljoni leiba.

See New-Yorki tuhandefordse miljonaäri Yardi ajutus on 30 aastase leibawabrikute liitumise töö tagajärg. Yarb ise oli selle töö juhtimam jõud, ning sundis juure mõistluse tagajärjel kaks wanemat suurtööstust ühinema oma ettevõtetega, mis nüüd tegelikult kogu Ameerika leiba valmistamist walitseb, ning leiba hinnad ette kirjutab.

Wana Yardi firma töötas ainult 18 leibawabrikuga 14 linnas ning teenis 1923. a. 2.800.000 dol. puhast; 1924. a. 4.300.000; ning käesolewal aastal tõuswat kasud 5.500.000 dollarini. Tema teine ühijus „Continental“ töötab 14 leibawabrikuga 82 Ameerika ühiskriitide ning Kanaada linnades ning teenis minewal aastal 4.000.000 ja loodab saada käesolewal aastal 7.000.000 dol. Kolmas liige selles leibatröstis „General“ on aga kahest eelmisest hoopis tugevam. (S. G. B.)

Mäljaandja Üleestimantse osituste ning ettevõtete (metn. a) teenitote ühis. ridu esimees Artur Puusep. Wastutaw toimetaja Alma Ostro-Dinas. Kirjastuse o. l. „Tõht“ trükk, Tallinnas, C. Tartu mnt. 61.